

Sygn. akt V CSK 231/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)
SSN Marta Romańska (sprawozdawca)
SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa S. P. Spółki z o.o. w K.
przeciwko Międzyzakładowej Organizacji Związkowej Niezależnego Samorządnego
Związku Zawodowego „Solidarność” [...]
o ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 marca 2013 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 1 lutego 2012 r.,

- 1) oddala skargę kasacyjną;**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powód – S. P. sp. z o.o. w K. . wniósł o ustalenie, że nie istnieje prawo Międzyzakładowej Organizacji Związkowej NSZ „Solidarność” [...] do objęcia go działalnością związkową pozwanego.

Pozwany - Międzyzakładowa Organizacja Związkowa NSZ „Solidarność” [...] wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 13 kwietnia 2011 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo. Rozstrzygnięcie to zapadło po ustaleniu, że powstały w 1980 r. Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, został zarejestrowany w Sądzie Wojewódzkim w W. 10 listopada 1980 r. W 1989 r. Związek wznowił działalność, a 10 grudnia 2001 r. został przerejestrowany z rejestru związków zawodowych prowadzonego dotychczas przez Sąd Okręgowy w W. do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji i publicznych zakładów opieki zdrowotnej Krajowego Rejestru Sądowego w Sądzie Rejonowym [...] pod numerem KRS 0000059630.

W strukturach terenowych jednostek organizacyjnych NSZZ „Solidarność” utworzony został Region Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”, zarejestrowany 4 maja 1989 r. w rejestrze Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku pod numerem 4. W 1989 r. Region Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” rozpoczął rejestrację podstawowych jednostek organizacyjnych. Przy W. P. B. P. nr [...], 20 kwietnia 1989 r. utworzono Komitet Organizacyjny, który podjął działania w celu ukonstytuowania związku. Walne Zebranie Delegatów NSZZ „Solidarność” przy W. P. B. P. nr [...] miało miejsce 11 września 1989 r. Wówczas wybrano Komisję Zakładową, której przewodniczącym został Z. R.

Organizacja Związkowa NSZZ „Solidarność” przy W. P. B. P. nr [...] została zarejestrowana pod pozycją [...] w rejestrze prowadzonym w formie papierowej, w zeszyte formatu A4 przez Zarząd Regionu Dolny Śląsk.

W osobowość prawną wyposażone są NSZZ „Solidarność” oraz jego jednostki organizacyjne, a zatem organizacje zakładowe, organizacje międzyzakładowe, organizacje podzakładowe, a także regiony, krajowe sekretariaty branżowe, Krajowy Sekretariat Emerytów i Rencistów oraz Krajowa Sekcja Morska

Marynarzy i Rybaków.

W 1991 r. W. P. B. P. nr [...] zostało podzielone na kilka odrębnych podmiotów gospodarczych. W związku z tym Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy tym przedsiębiorstwie, dostosowując strukturę organizacyjną związku do tych zmian, podjęła uchwałę nr 11/91 z 27 września 1991 r. o jej przekształceniu w Międzyzakładową Komisję NSZZ „Solidarność” [...], która objęła działaniem wszystkie wyodrębnione lub powstałe na bazie majątku przedsiębiorstwa podmioty gospodarcze. Przyjęto także, że członkiem Międzyzakładowej Organizacji Związkowej NSZZ „Solidarność” [...] może być Komisja Zakładowa „Solidarność” innego zakładu pracy, pod warunkiem podjęcia stosownej uchwały o przystąpieniu do Międzyzakładowej Organizacji Związkowej [...] oraz osoba pracująca w zakładzie pracy, w którym nie istnieją struktury związkowe NSZZ „Solidarność”, po podpisaniu lub przedstawieniu deklaracji członkowskiej.

W związku z podjęciem uchwały nr 11/91 w papierowym rejestrze podstawowych jednostek organizacyjnych prowadzonym przez Zarząd Regionu Dolny Śląsk przekreślono nazwę: W. P. .a P. nr [...] i wpisano nazwę: Międzyzakładowa Komisja NSZZ „Solidarność” [...]. Wpisu tego dokonano powyżej pozycji nr [...], tj. nad linią oddzielającą pozycję nr [...] od pozycji nr [...] w tabeli.

Międzyzakładowa Organizacja Związkowa NSZZ „Solidarność” [...] jest - zgodnie ze statutem Związku - jego jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, chociaż nie została wpisana do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji i publicznych zakładów opieki zdrowotnej Krajowego Rejestru Sądowego.

Od 1992 r. dokonywano wyborów władz związkowych Międzyzakładowej Organizacji Związkowej NSZZ „Solidarność” [...]. Przewodniczącym Komisji Międzyzakładowej od 11 stycznia 1992 r., na każdą następną kadencję do chwili obecnej był Z. R. Ważność wyborów była stwierdzana przez Regionalną Komisję Wyborczą NSZZ „Solidarność” Regionu Dolny Śląsk.

Pozwana zrzęszala w różnych okresach pracowników zatrudnionych u różnych pracodawców. Uchwały Komisji Międzyzakładowej Organizacji

Związkowej NSZZ „Solidarność” [...] w sprawie powołania Koła i objęcia danego pracodawcy zakresem działania organizacji związkowej oraz w sprawie likwidacji powołanego Koła i odstąpienia od objęcia konkretnego pracodawcy działaniem były przesyłane do Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” celem zarejestrowania zmian w rejestrze podstawowych jednostek organizacyjnych Związku.

18 lutego 2009 r. Komisja Międzyzakładowej Organizacji Związkowej NSZZ „Solidarność” [...] podjęła uchwałę o objęciu powoda swoim działaniem. Utworzono Koło S. Poland, na liderów związkowych powołani zostali pracownicy Spółki J. K. i Z. S. Deklaracje związkowe zostały podpisane i złożone przez 48 pracowników powoda.

Pozwana doręczyła te pisma powodowi listem poleconym i wezwała go o przedstawienie różnych informacji. Kierownictwo powoda zwróciło się do Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” o wskazanie, czy MOZ NSZZ „Solidarność” [...] objęła go swoim działaniem. W piśmie z 25 lutego 2009 r. Przewodniczący Zarządu Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” poinformował powoda, że na dzień 25 lutego 2009 r. nie została zarejestrowana w Regionie Dolny Śląsk organizacja związkowa NSZZ „Solidarność” zrzeszająca pracowników powoda. Pismem tym Zarząd Regionu potwierdził, że Międzyzakładowa Organizacja Związkowa NSZZ „Solidarność” [...] jest zarejestrowana w Regionie Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”. Przewodniczącym tej organizacji na kadencję w latach 2006 - 2010, to jest do 31 marca 2010 r., jest Z. R.

Pismem z 27 lutego 2009 r. MOZ NSZZ „Solidarność” [...] wystąpiła do powoda z żądaniami przywrócenia do pracy zwolnionych pracowników będących członkami związku oraz z innymi postulatami zagrażając, iż celem wyegzekwowania żądań 21 marca 2009 r. rozpoczęta zostanie akcja strajkowa. Powód odmówił uwzględnienia tych żądań i wystąpił do Region Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” o wyjaśnienie, czy pozwany jest zarejestrowany i czy zrzesza jego pracowników. Zaświadczeniem z 26 marca 2009 r. Region Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” stwierdził, iż Międzyzakładowa Organizacja Związkowa NSZZ „Solidarność” [...], zarejestrowana w rejestrze podstawowych jednostek organizacyjnych Związku Regionu Dolny Śląsk we Wrocławiu pod numerem [...]

zrzecza członków zatrudnionych m.in. u powoda.

29 marca 2009 r. doszło do strajku na terenie zakładu powoda. W kwietniu 2009 r. w MOZ NSZZ „Solidarność” [...] zarejestrowanych było 30 członków - pracowników powoda, w maju 2009 r. - 29 członków, w czerwcu 2009 r. - 27 członków.

Powód prowadził rokowania z Międzyzakładową Organizacją Związkową NSZZ „Solidarność” [...] między innymi w sprawie podpisania zakładowego układu zbiorowego pracy. Powód zwracał się do władz związku o przedstawienie informacji dotyczących jego rejestracji, danych o reprezentatywności związku i podstawy tego stwierdzenia.

Zarząd Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” raz na cztery lata weryfikuje prawidłowość działania międzyzakładowych organizacji związkowych. Niespełnienie któregośkolwiek z wymagań statutowych powoduje wykreślenie organizacji związkowej z rejestru. Zarząd Regionu weryfikuje także prawidłowość wyborów władz w organizacjach zakładowych i międzyzakładowych.

Międzyzakładowa Organizacja Związkowa NSZZ „Solidarność” [...] nigdy nie została wykreślona z rejestru prowadzonego przez Region Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”. Obecnie rejestracja organizacji związkowej dokonywana jest w formie komputerowej, jednakże pierwsza rejestracja organizacji związkowej jest zawsze wpisywana do zeszytu i dopiero w dalszej kolejności dane wprowadzane są do komputera. Dokumenty rejestrowe nie są podpisane pod rejestr wprowadzony w zeszycie, ale są przechowywane w oddzielnych segregatorach.

Każda organizacja związkowa jest zobowiązana do przedkładania dwa razy do roku karty ewidencyjnej, w której wskazuje zakłady pracy objęte swym zakresem działania. W razie zmiany zakresu działania organizacji, organizacja związkowa jest zobowiązana poinformować o tym Zarząd Regionu przesyłając odpis uchwały o objęciu swym działaniem nowego pracodawcy.

Sąd Okręgowy uznał, że powód nie wykazał, żeby miał interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. w ustaleniu nieistnienia prawa pozwanej organizacji związkowej do działania na terenie jego przedsiębiorstwa. Swoje zainteresowanie uzyskaniem orzeczenia ustalającego o żądanej treści powód tłumaczył tym,

że otrzymał dwie sprzeczne ze sobą informacje na temat objęcia go działaniem pozwanego. Zdaniem Sądu Okręgowego, ustalone fakty nie uzasadniały wątpliwości powoda co do istnienia i legalności działania pozwanego w jego zakładzie.

Sąd Okręgowy wskazał nadto, że powód nie ma interesu prawnego w uzyskaniu żądanego ustalenia skoro pełna ochrona jego praw w prostszy i łatwiejszy sposób może mu być udzielona np. w procesie o świadczenie albo ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego. Pozwany 29 marca 2009 r. rozpoczął akcję strajkową u powoda. Powód jako pracodawca miał możliwość ustalenia legalności strajku z 29 maja 2009 r., gdyż na podstawie art. 26 ust. 2 ustawy z 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz. U. Nr 55, poz. 236 ze zm.) przysługuje mu prawo do zawiadomienia organów ścigania o popełnieniu przestępstwa przez organizatorów strajku w związku ze zorganizowaniem go wbrew przepisom ustawy. Rozstrzygnięcie prokuratury, czy też wydane na podstawie wniesionego przez nią aktu oskarżenia orzeczenie sądu jest wystarczające do ustalenia, czy strajk był zorganizowany legalnie, a co za tym idzie, czy zakładowa organizacja związkowa była uprawniona do prowadzenia strajku.

W razie wniesienia przez zwolnionych z pracy pracowników odwołań do sądu pracy w związku z wypowiedzeniem umów o pracę pracownikom podlegającym ochronie organizacji związkowej, sąd pracy jest zobowiązany zbadać, czy dany pracownik podlegał ochronie związku zawodowego, a co za tym idzie kontroluje, czy związek zawodowy objął swoim działaniem pozwanego pracodawcę. Sąd pierwszej instancji podkreślił, że aktualnie takie postępowania sądowe, w związku ze zwolnieniem przez powoda pracowników - członków pozwanej organizacji związkowej, toczą się przed Sądem Rejonowym - Sądem Pracy w W.

Między stronami trwały rokowania w związku z objęciem powoda układem zbiorowym pracy. Powód mógł wówczas wystąpić do sądu pracy właściwego dla jego siedziby z wnioskiem o stwierdzenie reprezentatywności organizacji związkowej. Zgodnie z art. 241^{25a} § 4 k.p. pracodawca może przed zawarciem

układu zakładowego zgłosić uczestnikom prowadzącym rokowania w sprawie zawarcia tego układu, pisemne zastrzeżenie co do spełniania przez zakładową organizację związkową kryteriów reprezentatywności. W takiej sytuacji zakładowa organizacja związkowa, wobec której zostało zgłoszone zastrzeżenie występuje do sądu rejonowego właściwego dla siedziby pracodawcy z wnioskiem o stwierdzenie jej reprezentatywności (art. 241^{25a} § 5 k.p.).

Wyrokiem z 1 lutego 2012 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i stwierdził, że prawidłowe jest stanowisko tego Sądu co do określenia momentu, z którym osobność prawną nabywają jednostki organizacyjne NSZZ, „Solidarność”, tak samo jak stanowisko, że powód nie wykazał interesu prawnego w uzyskaniu orzeczenia ustalającego o żądanej treści.

W skardze kasacyjnej od wyroku z 1 lutego 2012 r. powód zarzucił, że orzeczenie to zapadło z naruszeniem prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), to jest art. 189 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że powód nie miał interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie z uwagi na możliwość dochodzenia ochrony swych praw w innych postępowaniach toczących się bez udziału pozwanej jako ich strony oraz przez błędną wykładnię istoty interesu prawnego polegającą na przyjęciu, że przytoczone przez powoda wątpliwości prawne nie były wątpliwościami obiektywnymi.

Powód zarzucił nadto, że zaskarżony wyrok zapadł z naruszeniem przepisów procesowych (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), to jest: - art. 17 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 6 k.p.c. przez ich niezastosowanie i przyjęcie, że powód nie ma interesu prawnego w rozpoznaniu powództwa o ustalenie nieistnienia prawa pozwanej organizacji związkowej do objęcia powodowej spółki zakresem swojego działania z uwagi na możliwość rozpoznania tej kwestii w zawieszonych postępowaniach toczących się przed Sądem Rejonowym, a zatem przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że Sąd Rejonowy jest władny rozstrzygnąć kwestie pozostawione przez ustawę do wyłącznej kompetencji Sądu Okręgowego jako Sądu pierwszej instancji; - art. 231 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. polegające na przyjęciu domniemania, że pozwana

organizacja związkowa została właściwie założona, następnie prawnie przekształcona i prawidłowo prowadzona, chociaż takiego wniosku nie można było logicznie wyprowadzić z innych ustalonych w sprawie faktów; - art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. przez wadliwe zgromadzenie przez Sąd pierwszej instancji materiału dowodowego istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy, a następnie przyjęcie przez Sąd drugiej instancji - bez uzasadnienia podstaw takiej decyzji - że Sąd Okręgowy prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe i nierozważenie przez Sąd drugiej instancji w sposób wszechstronny zebranego w sprawie materiału dowodowego, brak logiki w powiązaniu wniosków z zebranymi dowodami, a tym samym przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania względnie o jego uchylenie i orzeczenie „nieistnienia prawa pozwanej organizacji związkowej do objęcia powodowej spółki zakresem swojego działania”.

Pozwany wniosł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), tymczasem tego aspektu czynności Sądu Apelacyjnego dotyczy większa część zarzutów zgłoszonych przez powoda w ramach drugiej podstawy kasacyjnej. W związku z ograniczeniem dopuszczalności powoływania się w skardze kasacyjnej na pewne rodzaje zarzutów (art. 398³ § 3 k.p.c.) pozostaje zasada, że Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Powód nie może zatem oczekiwać, że w ramach kasacyjnej kontroli orzeczenia Sądu Apelacyjnego i w związku z zarzutem naruszenia przez ten Sąd art. 231 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. Sąd Najwyższy oceni, czy prawidłowe było skorzystanie z domniemania, że organizacja związkowa została właściwie założona, następnie prawnie przekształcona i prawidłowo prowadzona oraz czy taki wniosek można było wyprowadzić w logiczny sposób z innych ustalonych w sprawie faktów. Z tych samych przyczyn powód nie może oczekiwać, że Sąd Najwyższy w związku z zarzutem naruszenia art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1

k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. skontroluje, czy Sąd pierwszej instancji prawidłowo lub też wadliwie zgromadził materiał dowodowy istotny dla rozstrzygnięcia sprawy, a Sąd drugiej instancji zaakceptował to działanie bez wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów. Czynności procesowe sądów pierwszej instancji pozostają poza bezpośrednią kontrolą Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym.

Zarzuty kasacyjne mogą jednak dotyczyć naruszenia takich przepisów procesowych, które Sąd drugiej instancji miał obowiązek zastosować z urzędu lub też na wniosek strony, a zatem także art. 17 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 6 k.p.c., przy czym ich zasadność zależy od stwierdzenia, że konkretne uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Bezzasadnie powód zarzuca, że zaskarżony wyrok zapadł z naruszeniem art. 17 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 6 k.p.c. Niniejsza sprawa została rozpoznana w pierwszej instancji przez Sąd Okręgowy a w drugiej instancji przez Sąd Apelacyjny. To, że w innych sprawach, o których wspominają Sądy obu instancji kwestę legalności działania pozwanego na terenie przedsiębiorstwa powoda miałyby oceniać sądy rejonowe nie ma znaczenia przy ocenie czynności procesowych podejmowanych w niniejszej sprawie. Trzeba też dodać, że wyznaczenie właściwości w sprawie zgodnie z przesłankami ustalonymi w art. 17 k.p.c. następuje w nawiązaniu do treści i charakteru roszczenia, z którego wynika żądanie zgłoszone w pozwie. Wypracowując własne poglądy na temat zasadności takich żądań sądy o różnej pozycji w strukturze organów wymiaru sprawiedliwości oceniają kwestie będące przesłankami dla ich rozstrzygnięć, w tym i takie, które mogą być przedmiotem sporów rozstrzyganych w odrębnie wszczętych postępowaniach. Nie rodzi to jednak skutku w postaci nieważności postępowań, bowiem sąd w każdej sprawie cywilnej przed wydaniem w niej rozstrzygnięcia musi rozważyć wszystkie istotne dla niego kwestie, a zawieszenie postępowania w sytuacji, gdy rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania nie jest obowiązkiem lecz jedynie uprawnieniem sądu (art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.).

Odpowiednie stosowanie art. 328 § 2 k.p.c. do uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji oznacza, że uzasadnienie to nie musi zawierać wszystkich elementów uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji; sąd odwoławczy obowiązany jest zamieścić w uzasadnieniu takie elementy, które ze względu na treść apelacji i zakres rozpoznania, są potrzebne do rozstrzygnięcia sprawy (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 18 sierpnia 2010 r., II PK 46/10). Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może być skutecznie zgłoszony w skardze kasacyjnej jeśli stopień naruszenia reguł ustalonych w tych przepisach uniemożliwia skontrolowanie merytorycznej trafności zaskarżonego rozstrzygnięcia. Uzasadnienie orzeczenia Sądu drugiej instancji nie jest dotknięte takimi wadami,

2. Bezzasadnie powód zarzuca, że zaskarżony wyrok zapadł z naruszeniem prawa materialnego, to jest art. 189 k.p.c. przez bezpodstawne przyjęcie, że powód nie ma interesu prawnego w uzyskaniu orzeczenia o żądanej przez niego treści.

Badając sprawę w tym aspekcie Sąd Apelacyjny odniósł się do relacji między pracodawcą i związkami zawodowymi działającymi na terenie jego przedsiębiorstwa i - wskazując, że na podstawie art. 189 k.p.c. można żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia tylko takiego stosunku prawnego lub prawa, które ma naturę cywilistyczną (art. 1 k.p.c.) – stwierdził, że stosunki prawne pomiędzy pracodawcami i związkami zawodowymi zaliczane są do zbiorowych stosunków pracy, które co do zasady nie podlegają rozstrzygnięciom sądów powszechnych lecz należą do kategorii sporów zbiorowych między pracownikami (związkami zawodowymi) a pracodawcami w rozumieniu przepisów ustawy z 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych. Rozważania te sugerują, że charakter stosunku prawnego, na tle którego zostało zgłoszone roszczenie powodował wątpliwości Sądu Apelacyjnego co do dopuszczalności drogi sądowej w sprawie.

W tym kontekście trzeba zauważyć, że do sporu pomiędzy stronami doszło w związku z tym, że pozwany z powołaniem się na swój status międzyzakładowej organizacji związkowej w rozumieniu art. 34-34² ustawy z 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2001 r. nr 79, poz. 854 ze zm.; dalej - u.z.z.) – objął swoimi działaniami pracowników powoda, co wiązało się

z realizowaniem wobec niego szeregu uprawnień przysługujących związkom zawodowym. Działania tego rodzaju oczywiście ingerują w prowadzenie spraw przedsiębiorstwa, nie tylko w wymiarze jednostkowym, dotyczącym konkretnych pracowników – członków związku, ale i w szerszym zakresie, niezwiązanym z konkretnym stosunkiem zatrudnienia, a zakres uprawnień, z jakich może korzystać związek zawodowy w stosunku do konkretnego pracodawcy zależy przede wszystkim od jego reprezentatywności, co znajduje potwierdzenie w art. 25¹ u.z.z.

W literaturze dostrzega się, że mankamentem uregulowań przewidzianych w ustawie o związkach zawodowych jest nieokreślenie trybu pozwalającego pracodawcy na zweryfikowanie przedstawianych mu danych na temat reprezentatywności związku, decydujących o tym, jakie konkretne uprawnienia związek może wobec niego realizować. Wskazuje się, że środkiem, przy wykorzystaniu którego pracodawca może uzyskać ochronę prawną wobec grożących mu niekorzystnych skutków zignorowania uprawnień związku, jeśli te rzeczywiście mu przysługiwały lub też niekorzystnych skutków (być może także w aspekcie ekonomicznym dla przedsiębiorstwa) podporządkowania się zgłoszonym bezpodstawnie żądaniom związku jest wystąpienie na podstawie art. 189 k.p.c. z powództwem o ustalenie nieistnienia uprawnień konkretnej organizacji związkowej. Konieczność zapewnienia przedsiębiorcy ochrony sądowej w razie zaistnienia wymagającego stanowczego rozstrzygnięcia przez niezależny organ sporu pomiędzy nim a organizacją związkową, która na terenie jego przedsiębiorstwa zamierza wykonywać przyznane jej kompetencje, rzutujące na sposób prowadzenia przedsiębiorstwa i jego wyniki, znajduje oparcie w art. 45 ust. 1 Konstytucji. W świetle wypowiedzi w literaturze może budzić wątpliwości kwestia, czy spory tego rodzaju nie należą do właściwości sądów pracy, choć trudno je ulokować w kategorii spraw z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 459-477⁷ k.p.c. w zw. z art. 476 § 1 k.p.c.

3. Trafnie Sąd Apelacyjny wskazał, że żądanie ustalenia prawa lub stosunku prawnego może być skutecznie zgłoszone wyjątkowo, gdy powód wykaże, że ma interes prawny w uzyskaniu takiego rozstrzygnięcia. W wyroku z 15 marca 2002 r., II CKN 919/99, Lex nr 54376, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że skuteczne powołanie się

na interes prawny wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie, wynikające z błędnego przekonania co do przysługiwania powodowi określonych uprawnień, ryzyko naruszenia w przyszłości jego praw. W przypadku gdy dojdzie już do naruszenia prawa, w związku z którym powodowi służy roszczenie o świadczenie (danie, czynienie, zaniechanie, znoszenie), wyłączona jest możliwość skutecznego wystąpienia z powództwem o ustalenie, skoro sfera podlegająca ochronie jest w takiej sytuacji szersza, a rozstrzygnięcie o różnicy zdań w stanowiskach stron nabiera charakteru przesłankowego. Pogląd wyrażony w tym orzeczeniu trzeba uznać utrwalony i powszechny. Ma on zastosowanie także do oceny okoliczności, na które powód powoływał się w niniejszej sprawie.

Trafnie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny, że wątpliwości pracodawcy co do dopuszczalności realizowania pewnych kompetencji przez związek zawodowy na terenie jego przedsiębiorstwa mogą być wyjaśniane w charakterze przesłanek dla rozstrzygnięcia w sprawach pracowniczych. Konsekwencje tych działań pozwanego na terenie przedsiębiorstwa powoda, które zostały już podjęte i oddziaływały na konkretne stosunki pracownicze będą wyjaśnione w sporach powoda z pracownikami. Niewątpliwie takie postępowania toczą się aktualnie pomiędzy byłymi pracownikami powoda w niniejszej sprawie i powodem przed sądami pracy a w celu ich rozstrzygnięcia konieczne będzie zajęcie przez sądy stanowiska co do objęcia pracowników powoda ochroną związkową i być może także w innych kwestiach, ujawniających się jako sporne między powodem i pozwanym w niniejszej sprawie. Wyroki wydane w sprawach pracowniczych będą wiązać na zasadach oznaczonych w art. 365 k.p.c., a wynikająca z nich powaga rzeczy osądzonej ograniczy się do stron postępowania - art. 366 k.p.c.

Do wyjaśnienia niektórych spornych między stronami kwestii mogłoby dojść w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 241^{25a} § 5 k.p. lub – po zawiadomieniu prokuratury o podejrzeniu zorganizowania nielegalnej akcji strajkowej na terenie przedsiębiorstwa powoda - w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 26 ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych.

Niewątpliwie w końcu jest, że jeśli po stronie powoda w związku z działaniami pozwanego powstały już jakieś cywilne roszczenia o świadczenie w stosunku do niego (np. odszkodowawcze), to powód mógłby ich dochodzić przez sąd.

4. Jest teoretycznie możliwe, że wskazane wyżej formy udzielenia ochrony sądowej prawom powoda w związku z realizowaniem wobec niego uprawnień przez pozwaną związek zawodowy okazałyby się niewystarczające. Taka sytuacja usprawiedliwiałaby rozważanie, czy powodowi powinna być udzielona ochrona prawna w ramach powództwa o ustalenie. Powództwo to musiałoby jednak dotyczyć konkretnego stosunku prawnego, w jakim powód ma pozostawać z pozwanym lub konkretnego prawa, które pozwaną wobec niego zrealizował (a zakwestionowanie tego działania nie wiąże się z powstaniem po stronie powoda roszczeń o świadczenie) lub może realizować. To samo odnieść trzeba do ustalenia negatywnego.

Podstawową okolicznością, która uniemożliwia przyjęcie, że powód ma interes prawny w uwzględnieniu żądania, które zgłosił w niniejszej sprawie jest jego nieprecyzyjne brzmienie. Powód domagał się ustalenia, że nie istnieje prawo pozwanej organizacji związkowej do objęcia go zakresem jej działania. Żądanie to wiązało Sądy obu instancji przy rozpoznawaniu sprawy, stosownie do art. 321 § 1 k.p.c. i nie było zmieniane w toku postępowania. W takiej też postaci powód powtórzył je we wnioskach skargi kasacyjnej, w których określił, jakiego rozstrzygnięcia oczekuje ewentualnie od Sądu Najwyższego.

Pozwaną jest jednostką organizacyjną NSZZ „Solidarność” o statusie międzyzakładowej organizacji związkowej w rozumieniu art. 34-34² u.z.z. i ta ustawa, a nie orzeczenie sądu wyznacza zakres jego uprawnień. Kwestia, kiedy jednostki organizacyjne Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” uzyskują podmiotowość prawną została już wyjaśniona w orzecznictwie, a trzeba podkreślić, że problemami tymi Sąd Najwyższy zajmował się w sprawach, w których zgłoszono żądania przywrócenia do pracy. W uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z 25 marca 1993 r., I PZP 73/93 (OSNC 1993, nr 10, poz. 169), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że na podstawie rejestracji NSZZ "Solidarność" osobowość prawną uzyskał tylko ten Związek. Jednostki organizacyjne Związku

istniejące w dniu wejścia w życie zmiany statutu, określającej jednostki mające osobowość prawną (art. 13 pkt 7 ustawy z 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, Dz.U. Nr 55, poz. 234), nabyły tę osobowość z tym dniem. Jednostki organizacyjne powstające po tej dacie nabywają osobowość prawną z chwilą uzyskania - zgodnie ze statutem Związku - prawa do działania w charakterze statutowych struktur Związku Zawodowego „Solidarność”. Podobnie w tej kwestii wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z 16 lutego 2007 r., II PK 196106 (OSNP 2008, nr 7-8, poz. 194). Natomiast w wyroku z 10 stycznia 2002 r., I PKN 790/00 (OSNP 2004, nr 2, poz. 29), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że za międzyzakładową organizację związkową w rozumieniu art. 34 u.z.z. można uznać tylko taką strukturę NSZZ „Solidarność”, która zakresem swego działania obejmuje co najmniej dwóch pracodawców w rozumieniu art. 3 k.p.

O ile w uzasadnieniu pozwu powód przytoczył pewne okoliczności świadczące o tym, że w przeszłości powstały pomiędzy nim i pozwanym spory co do tego, czy pozwany objął jego przedsiębiorstwo działalnością związkową, to nie wskazał na okoliczności, które aktualnie uzasadniałyby jego wątpliwości w tym względzie, a już z całą pewnością nie wskazał takich okoliczności, które by miały tłumaczyć ustalenie, że pozwany nie może objąć go zakresem swojego działania w przyszłości. Żądanie pozwu zgłoszone przez powoda jest na tyle nieprecyzyjne, że nie sposób wskazać czasokresu, w jakim powinno być zbadane i okoliczności miarodajnych dla wydania rozstrzygnięcia o jego zasadności.

Żądanie pozwu zgłaszane na podstawie art. 189 k.p.c. i zmierzające do ustalenia prawa lub stosunku prawnego (także negatywnie) musi być przez powoda sformułowane ze świadomością skutków, jakie w świetle obowiązującego prawa ma wywoływać prawomocny wyrok, a mianowicie, że będzie on wiązać w granicach wyznaczonych treścią art. 365 k.p.c. oraz tworzyć w relacjach między stronami stan powagi rzeczy osądzonej - art. 366 k.p.c. Z brzmienia żądania zgłoszonego przez powoda nie wynika, czy tyczy się ono czasu przeszłego, obecnego, czy też ma działać na przyszłość oraz jakich konkretnie działań pozwanego czy stosunków prawnych już nawiązanych przez strony w związku z tymi działaniami dotyczy.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oraz art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., przy uwzględnieniu taryfowych stawek wynagrodzenia pełnomocników reprezentujących powoda w postępowaniu kasacyjnym, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji

jw